

ČUVARI STABILNOSTI

Konkurentnost privrede CG i prilagođavanje EU

Pitanje nivoa konkurentnosti crnogorske privrede će biti jedno od ključnih pitanja u procesu pristupanja Evropskoj uniji. Naime, EU traži od novih članica da obezbijede funkcionalnu ekonomiju, koja će moći da se nosi sa konkurentskim pritiskom koji dolazi iz ostalih zemalja EU, nakon potpunog otvaranja domaćeg tržišta. U tom kontekstu, postavlja se pitanje koliki je nivo konkurentnosti crnogorske privrede?

Svjetski ekonomski forum definiše konkurentnost kao set institucija, politika i faktora koji opredjeljuje nivo produktivnosti jedne zemlje. Prema njihovim procjenama za 2012-2013. godinu, crnogorski globalni indeks konkurentnosti je iznosio 4.14 (maksimalna vrijednost je 7), što svrstava našu zemlju na 72. mjesto. Crna Gora je „slabija“ za 12 pozicija u odnosu na 2011-2012. i nalazi se iza zemlja EU (osim Rumunije i Grčke). Ipak, ohrabrujuće je da Crna Gora prednjači u odnosu na region.

Evropska centralna banka posmatra konkurentnost prvenstveno kroz „cjenovnu i troškovnu konkurentnost“. Spoljnotrgovinski partneri jedne zemlje utiču na njen nominalni kurs, kroz prilagođavanje cijena i troškova proizvodnje (kapitala i radne snage). U cilju mjerenja ovih direktnih efekata, Evropska centralna banka (ECB) je još 1999. godine, konstruisala posebne *Harmonizovane indikatore konkurentnosti* (*Harmonised Competitiveness Indicators - HCI*). Ovi indikatori stavljaju u odnos cjenovne i troškovne pokazatelje Eurozone, sa datim pokazateljima zemalja-partnera druge valute. Uzimajući u obzir relativni efektivni kurs, ove mjere konkurencije pokazuju nivo inostranih „pritisa“ na domaću privredu, sa cjenovnog i troškovnog aspekta.

Harmonizovani indikatori konkurencije bazirani su na nekoliko troškovnih i cjenovnih pokazatelja. Glavni pokazatelji su: *relativne potrošačke cijene*, *relativni BDP deflator* i *relativni jedinični trošak rada*. Dati pokazatelji Eurozone u 2012. iznosili su 93,6%, 87,8% i 86,3% respektivno. Posljednje četiri godine, sva tri indeksa imaju negativne tendencije: u odnosu na 2009. bilježe pad od 12,4%, 17,2% i 19,8% respektivno. Dakle, devalvacija eura u odnosu na druge valute je, pored ostalih faktora, smanjila konkurentnost Eurozone.

Centralne banke Eurusistema posebno konstruišu date indikatore na mjesečnom nivou, i time neposredno uka-

EU traži od novih članica da obezbijede funkcionalnu ekonomiju, koja će moći da se nosi sa konkurentskim pritiskom koji dolazi iz ostalih zemalja Unije, nakon potpunog otvaranja domaćeg tržišta. U tom kontekstu, postavlja se pitanje koliki je nivo konkurentnosti crnogorske privrede

zuju na stepen konverzije manje konkurentne ekonomije ka konkurentnijim zemljama članicama. Slabije performanse zemalja, sa aspekta HCI indeksa, govore i o rigidnosti nivoa cijena i plata, odnosno o nemogućnosti brzog prilagođavanja tržišta na eksterne šokove - time i o slabijoj konkurentnosti.

S obzirom da je Crna Gora eurizovana

zentativnosti indikatora konkurentnosti. Evidentno je da Srbija, kao zemlja sa najznačajnijim udjelom u crnogorskom izvozu (18% - 28% u posmatranom periodu), vrši najveći pojedinačni inostrani uticaj na crnogorske indikatore konkurentnosti. Malo tržište u odnosu na konkurentna, ali i veći uvoz od izvoza, ukazuju na veliku izloženost naše zemlje spoljnim faktorima, što pojačava važnost datih indeksa.

HCI, mjereno *relativnim potrošačkim cijenama*, pokazuju blagu tendenciju rasta - 2012. za 1%. Ipak treba naglasiti da indeksi cijena ukazuju da Crna Gora čini 59% cijena EU, čime se ona smatra „jeftinijom“ zemljom, koja u tom smislu ima dosta prostora za prilagođavanje. Ovaj indeks je ujedno i najpouzdaniji, zbog njegove statističke preciznosti, ali i lakše uporedivosti sa konkurentnim zemljama.

HCI, baziran na *relativnom BDP deflatoru*, pokazuje tendenciju pada. U 2011. godini pao je za 1,2% na godišnjem nivou tj. za 2,6% u odnosu na 2009.

Indikator konkurentnost mjereno relativnim jediničnim troškom rada je znatno niži u odnosu na konkurenciju, a naročito zemlje EU i EZ. Ovaj indikator je računat na dva načina: upoređivanjem nivoa produktivnosti i mjesečnih bruto plata Crne Gore sa konkurentnim zemljama. Rigidnost crnogorskih primanja na niže je očekivana, s obzirom da je čest slučaj zemalja u tranziciji da koriste indeksaciju plate. U ovom kontekstu, korisno je napomenuti da se strategijom EU do 2020. godine želi postići 75% zaposlenosti stanovništva od 20-60 godina, a predviđeno je da se 3% BDP-a investira u istraživanje i razvoj. Dakle, potrebno je predano raditi na kompetentnosti radne snage.

Formiranjem indeksa konkurentnosti Crna Gora je kreirala nove pokazatelje koje će pratiti u procesu prilagođavanja EU. Oni će ukazivati na eksternu održivost naše privrede, ali i na njenu poziciju u odnosu na zemlje Eurozone.

Aorka je savjetnica u Kabinetu guvernera Centralne banke Crne Gore

PIŠE

**Mr NINA
VUJANOVIĆ**

ekonomija, ovi indikatori su od posebnog značaja za nju. Centralna banka Crne Gore je nedavno konstruisala indikatore za period 2009-2012, koji približno odgovaraju datim *harmonizovanim indikatorima konkurencije*.

Za pondere, koji se pripisuju konkurentima, odabrani su udjeli zemalja u crnogorskom ukupnom izvozu. Naša najvažnija izvozna tržišta su zemlje EU i zemlje regiona (Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Albanija). Njihovim uključivanjem u indekse, obuhvaćeno je od 80% - 90% ukupnog izvoza, zavisno od godine, čime se doprinosi repre-